

KIM JESTEM

Nazywam się Robert Wiaktor. Jestem mężczyzną narodowości litewskiej. Mam 31 lat.

HOBBY

Interesuję się koszykówką, bo jest to narodowy sport litewski. Poza tym lubię teatr i twórczość artystyczną. Słucham różnych gatunków muzycznych – muzyki poważnej, ludowej, estradowej. Lubię jedzenie litewskie, z wyjątkiem zupy pomidorowej.

JĘZYK

Zawsze rozmawiałem w języku litewskim - zarówno z rodzicami, jak i dziadkami. To mój ojczysty język. Mówię także po polsku, angielsku i rosyjsku.

RODZINA

Moja rodzina mieszka w Polsce od 1920 r., kiedy Sejneńszczyzna znalazła się w jej granicach. Zatem nie miała wyboru, były to decyzje polityczne, niezależne od niej.

RELIGIA

Jestem katolikiem.

TOŻSAMOŚĆ

Tożsamość jest tym, kim się człowiek czuje.

Na kształtowanie się tożsamości człowieka wpływają przede wszystkim rodzice, miejsce urodzenia, miejsce nauki, religia oraz własna świadomość tego, kim się jest.

NARODOWŚĆ

Jestem narodowości litewskiej, mieszkańcem Sejneńszczyzny. Urodziłem się w Sejnach, rodzice pochodzą z dwóch różnych wsi spod Sejn, dziadkowie zaś mieszkali tu od zawsze. Jest to pogranicze polsko-litewskie. W XV wieku z północnego wschodu napływała na te tereny ludność litewska, z południowego zachodu zaś kolonizowali te tereny Polacy. Wszyscy członkowie mojej rodziny pochodzą z tego regionu i są Litwinami.

POCZUCIE ODRĘBNOŚCI

Na moje poczucie odrębności wobec innych narodów na pewno wpływa język. Jeżeli chodzi o Polaków, to wyróżnia mnie narodowość litewska i jej świadomość. Niestety, zanika ona wśród młodych ludzi. Istnieje pewien trend, negatywna siła, która odpycha młodych, pochodzących z litewskich rodzin, czy też rodzin mieszanych, od tradycji litewskich. Jest to dla mnie niezrozumiałe, ale tak się dzieje.

MÓWIENIE O SWOIM POCHODZENIU

O swoim litewskim pochodzeniu mówię otwarcie, szczególnie teraz, kiedy jestem dyrektorem Centrum Kultury Ludowej w Puńsku i oprowadzam wycieczki po Parku Etnograficznym, naszym małym skansenie. Często, odwołując się do swojej osoby, opowiadam o Litwinach mieszkających w Polsce.

ZACHOWANIE WŁASNEJ KULTURY

Zachowanie własnej kultury jest bardzo ważne.

Wszystkie święta odbywają się w języku litewskim. Odebrałem wiele sygnałów, szczególnie od uczestników wycieczek odwiedzających Puńsk latem, że chętnie obejrzeliby uroczystości, czy spektakl teatralny, ale wszystko jest w języku litewskim. Tłumaczę wówczas, iż kultywowanie kultury mniejszościowej nie może odbywać się w języku polskim. Należy zrozumieć, że jeżeli święta kalendarzowe, czy kulturalne, będą odbywać się w języku polskim, to nie będą to już święta mniejszości litewskiej. Staną się świętami masowymi.

MOŻLIWOŚCI ZACHOWANIA TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ W POLSCE

Mniejszość litewska zamieszkuje głównie dwa ośrodki: Puńsk, gdzie koncentruje się cała działalność litewska oraz Sejny, gdzie Litwini są w mniejszości i nie ma współpracy między polskimi i litewskimi instytucjami samorządowymi i terytorialnymi. W Puńsku dzieci już od przedszkola mają kontakt z językiem i kulturą litewską. W Sejnach wygląda to inaczej. Kiedy tam mieszkałem, z rodzicami rozmawiałem po litewsku, z kolegami po polsku.

SPOSÓB FUNKCJONOWANIA LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI

Instytucje, organizacje i szkoły pracują nad tym, by mniejszość litewska spotykała się i miała kontakt z Polakami, jednocześnie dbając o zachowanie tradycji. Integracja ma więc miejsce i nie sprawia problemów.

Wtapianie się mniejszości litewskiej w polskie społeczeństwo ma miejsce szczególnie w przypadku małżeństw mieszanych. Zdarza się, że rodzic litewskojęzyczny ma swoistą blokadę, związaną z nauczaniem własnego dziecka tradycji i języka litewskiego.

DWA NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA W HISTORII MNIEJSZOŚCI LITEWSKEJ

Na pewno rok 1919, kiedy wyznaczona została linia Focha. Właśnie wtedy tereny powiatu sejneńskiego - przez Suwałki, aż po Augustów - zostały włączone do Polski. Druga ważna data to 11 marca 1990 r. – odzyskanie niepodległości przez Litwę. Moim zdaniem, trzecim ważnym wydarzeniem jest rozszerzenie strefy Schengen na Polskę i Litwę w grudniu 2007 r. Myślę, że ta data będzie ważna w przyszłości.

WPLYW LITWINÓW NA KULTURĘ POLSKI

W przeszłości to kultura polska wpływała na litewską, która w XVI i XVII wieku była uznawana za drugorzędną. Szlachta litewska starała się mówić po polsku. Kulturę litewską uważano za kulturę wsi.

Dopiero w XIX wieku odrodziła się i niejako „wypłynęła” tzw. litewska kultura wyższa. Miała duże problemy z osiągnięciem statusu, jaki posiada obecnie - równorzędnego z kulturą polską.

LICZEBNOŚĆ LITWINÓW W POLSCE

Trudno powiedzieć, ilu obecnie jest Litwinów w Polsce. W narodowym spisie powszechnym z 2002 r. było to około 6 tysięcy osób. Według naszych organizacji, w Polsce mieszka około 15 tysięcy Litwinów, z czego większość zamieszkuje powiat sejneński.

Po pierwszej wojnie światowej miały miejsce wysiedlenia. Litwini przenosili się na tereny Litwy. Na przykład cała szkoła litewska (gimnazjum) przeniosła się do Łódzkiej. Z kolei jeszcze przed I wojną światową seminarium duchowne z Sejn przeniosło się do Marionpola i Kowna. Przenosili się ci, którzy chcieli. Liczba przedstawicieli mniejszości litewskiej nie zmieniła się więc diametralnie. Można mówić raczej o zmianach administracyjnych, niż liczebnych.

WPLYW MNIEJSZOŚCI LITEWSKIEJ NA KULTURĘ POLSKI

Jeżeli spojrzeć na to zagadnienie z szerszej perspektywy, to kultura Polski zawdzięcza mniejszości litewskiej Czesława Miłosza, Adama Mickiewicza, Mikalojusas Konstantinaas Čiurlionisa (kompozytora mieszkającego przez jakiś czas w Warszawie). Należy wymienić także litewskich poetów i literatów uczących się w sejneńskim seminarium oraz Vincasa Kudirka – twórcę hymnu litewskiego, również uczącego się w Sejnach.

Litwini są bardzo ulegli (jeżeli chodzi o ustawy i prawa człowieka). Nie wychodzą na ulice, nie demonstrują. Są bardzo pokojowi. Próbują rozwiązywać problemy na drodze dialogu. Polacy natomiast są żywiołowi. Jeżeli nauczyciele, górnicy, są niezadowoleni ze swoich praw, wychodzą na ulice. Pielęgniarki organizują białe miasteczko pod ministerstwem. Dlatego Litwinom przydałoby się więcej bojowości, a Polakom dyplomacji.

RELIGIA

Litwini są katolikami. Najważniejsze dla mnie święta kościelne to Boże Narodzenie i Wielkanoc. Mogę swobodnie praktykować swoją religię.

Oprócz języka litewskiego, w liturgii nie ma obrzędów i obyczajów charakterystycznych tylko dla Litwinów.

Z uczęszczaniem na lekcje religii nie ma problemów. Zajęcia odbywają się w języku litewskim, w szkołach z litewskim językiem wykładowym.

STOSUNEK POLAKÓW DO MNIEJSZOŚCI LITEWSKIEJ

W obecnej chwili wielu Litwinów przyjeżdża do Sejn na zakupy, czy na święta. Litwini są więc widoczni, zarówno ci przyjezdni, jak i miejscowi. Język litewski jest słyszalny i nie ma z tym większego problemu. W przeszłości było inaczej. Kiedy uczyłem się w szkole podstawowej, Litwini rzadko rozmawiali po litewsku na ulicy. Zawsze znajdował się ktoś, kto zwracał uwagę lub się obrażał.

LIDERZY, GRUPY I ORGANIZACJE

Wszystkich Litwinów mieszkających w tym kraju zrzesza Wspólnota Litwinów w Polsce. Jako dyrektor Centrum Kultury Ludowej w Puńsku jestem również członkiem Stowarzyszenia Litwinów w Polsce. Działam aktywnie w Stowarzyszeniu Kultury Etnicznej w Polsce.

Wspólnota Litwinów w Polsce została powołana do życia w 1993 roku. Stowarzyszenie Kultury Etnicznej działa od 1997 roku.

Członkiem wspólnoty jestem od momentu jej powołania, zaś Stowarzyszenia Kultury Etnicznej w Polsce od 10 lat.

Wspólnota Litwinów w Polsce jest organizacją propolityczną, starającą się uczestniczyć w rozwiązywaniu niuansów politycznych, czy ustawowych (jeżeli chodzi o szkolnictwo, język). Stowarzyszenie Kultury Etnicznej w Polsce organizuje różne święta kalendarzowe, Święto Rosy (Noc Świętojańską), Zapusty oraz inne tradycyjne święta litewskie.

Największym osiągnięciem Stowarzyszenia Kultury Etnicznej w Polsce jest otrzymanie nagrody Fundacji Pro Publico Bono oraz różnych wyróżnień w dziedzinie kultury ludowej i etnicznej.

Z innych organizacji należy wymienić: Stowarzyszenie Młodzieży Litewskiej w Polsce, Stowarzyszenie Nauczycieli Litewskich, Towarzystwo Świętego Kazimierza w Sejnach, które wydaje kwartalnik „*Sultinis*” („Źródło”) - pismo Litwinów w Polsce.

Działają trzy dziecięce zespoły folklorystyczne, które pielęgnują litewskie piosenki i tańce.

STOSUNEK POLAKÓW DO LITEWSKICH STOWARZYSZEŃ I ORGANIZACJI

Stosunek Polaków do nas jest neutralny. Litewskie organizacje i stowarzyszenia działają bez problemów.

EDUKACJA

Byłoby bardzo miło, gdyby w naszym przygranicznym regionie, Polacy znali język litewski. Brak mi tego w Sejnach. Inna sytuacja jest Wiżajnach, Szypliszkach i Rudce Tartak - dzięki realizowanym tam projektom nauki komunikacyjnego języka litewskiego dla mieszkających na tych terenach Polaków.

Realizacja programów edukacyjnych dla większości o mniejszościach, powinna wychodzić naprzeciw potrzebom. Na pograniczu polsko-litewskim wprowadzanie programów przybliżających kulturę litewską jest jak najbardziej zasadne. Im dalej, tym mniejszy jest kontakt z nią kontakt.

Dzieci i młodzież litewska uczą się języka litewskiego w przedszkolach i szkołach.

Edukacją na temat historii i tradycji litewskiej zajmują się domy kultury, na przykład Dom Litewski w Sejnach, Dom Kultury Litewskiej oraz Centrum Kultury Ludowej w

Puńsku. W ramach edukacji najmłodsze dzieci uczą się tańców, piosenek. Biorą udział w warsztatach plastycznych. Wszystkie zajęcia prowadzone są w języku litewskim.

IMPREZY KULTURALNE

Największym wydarzeniem w gminie Puńsk są Dni Puńska – Zielna, które odbywają się 15 sierpnia. Powiązane są z gminnymi dożynkami - odpustem kościelnym, procesją z wieńcami dożynkowymi wokół kościoła, jarmarkiem folklorystycznym oraz koncertami litewskich zespołów estradowych i wystawami.

BARIERY, STEREOTYPY, UPRZEDZENIA, DYSKRYMINACJA

Do dzisiaj w świadomości Polaków istnieje przekonanie, że Litwini, po I wojnie światowej, chcieli odebrać Polsce zamieszkiwany przez nich region. Władze i różnego rodzaju instytucje mają opór przed przyznaniem się, że Sejny były bardzo ważnym, litewskim ośrodkiem kulturalnym - czego nie odzwierciedla teraźniejszość. Postawienie pomnika biskupa sejneńskiego - Antoniego Baranowskiego - było bardzo kontrowersyjne i budziło sprzeciw.

Problem stanowi również zniesienie komunistycznego nazewnictwa ulic na rzecz nazw potwierdzających obecność Litwinów w tym mieście. W budynku seminarium duchownego w klasztorze sejneńskim, wśród całej ekspozycji nie odnajdziemy ani jednego akcentu litewskiego.

PROBLEMY LITWINÓW W POLSCE

W życiu codziennym mniejszość litewska praktycznie nie ma problemów. Schody zaczynają się w momencie, kiedy chodzi o edukację i szkolnictwo: brak podręczników, błędy w maturalnych zadaniach egzaminacyjnych. Generalnie jednak zwykłe życie drobnomieszczańskie w Sejnach, Puńsku, czy na wsi, jest spokojne.

Wszystkie mniejszości mieszkające w Polsce mają większe lub mniejsze problemy. Starają się je rozwiązywać na własnym gruncie. Podobnie jest z mniejszością litewską. W rozwiązywaniu problemów natury prawnej możemy liczyć na stowarzyszenia i organizacje, o których wspominałem wcześniej.

W sierpniu 2011 r. miały miejsce dwa incydenty: zniszczenie tablic w języku litewskim i dewastacja pomnika. Ośrodek TV Białystok podjął decyzję o zdjęciu Panoramy Litewskiej, której jestem autorem, z jesiennej ramówki. W sytuacji, kiedy program

litewski miał być zniesiony, organizacje zaczęły pisać petycje, interweniowali posłowie. Jak widać, problemy się pojawiają, ale udaje się nam je przezwyciężyć. Aby polepszyć obecną sytuację po prostu trzeba więcej tolerancji, a przede wszystkim należy rozmawiać.

JESTEM DUMNY Z...

...z siebie.

POLSKA JEST DLA MNIE...

...krajem, którego jestem obywatelem, w którym mieszkam, którego prawo szanuję i respektuję; jestem obywatelem Polski narodowości litewskiej.

CZUJĘ SIĘ TUTAJ...

...najlepiej, jak to jest możliwe.